

Považská Bystrica v zimnom šate

Zbierkovým predmetom mesiaca január 2026 je čiernobiela fotografia, zachytávajúca mesto Považská Bystrica zahalené do zimného šatu.

Predmet je súčasťou súboru 42 fotografií, ktoré boli darované Múzeom Janka Kráľa v Liptovskom Mikuláši do fondu histórie v roku 1997. Fotografie pochádzajú z pozostalosti Michala Staroňa. Kolekcia čiernobielych fotografií zachytáva mesto Považská Bystrica približne v polovici 20. storočia. Zobrazuje jeho architektúru, postupne meniaci vzhľad, kontrasty, v ktorých splýva starobylosť s modernizáciou, či samotných obyvateľov mesta a ich životy. Na vybranej fotografii môžeme vidieť mesto Považská Bystrica v zimnom období, čo dosvedčuje snehový poprašok na strechách domov a okolitej prírode. Je evidentné, že fotografia bola vyhotovená po prestavbe Kostola Navštívenia Panny Márie v 40. rokoch 20. storočia. Vieme to preto, lebo kostol má už obe veže. Obrazu dominuje aj prírodná tematika zastúpená Veľkým a Malým Manínom. Fotografia zachytáva postupnú premenu Považskej Bystrice z dediny na mesto. Nové stavby dopĺňajú tie staré s množstvom spolovice drevených hospodárskych budov.

Pri tejto príležitosti by sme pozvoľna nadviazali na vianočné sviatky, ktorých rímsko-katolícke liturgické slávenie pokračuje aj v januári, teda do sviatku Krstu Pána, ktorý pripadá vždy na prvú nedeľu po Zjavení Pána (sviatok Troch kráľov). Mnoho ľudí v tomto období navštevuje chrámy. Sakrálnou dominantou mesta Považská Bystrica je bezpochyby Kostol Navštívenia Panny Márie, ktorý dominuje ľavej strane fotografie. Jeho históriu si stručne pripomenieme. Prvé zmienky o kostole, ktorý mal pôvodne podobu malej svätyne, pochádzajú z roku 1250. Pri svätyni stála samostatná veža, ktorá mala v stredoveku hlavne obrannú funkciu. Chrám prešiel niekoľkými výraznými architektonickými zmenami naprieč 14., 15., 17., 18., 19. aj 20. storočím. V 15. storočí sa uskutočnila rano-renesančná prestavba vďaka rodu Podmanických, s ktorými je kostol spätý do dnešných čias, nakoľko je priamo v stene kostola zabudovaná náhrobná doska Rafaela Podmanického. Vzácnosťou z tohto obdobia je renesančný portál vedúci do sakristie, ktorý možno dodnes v kostole obdivovať. Svoj podpis zanechali na Kostole Navštívenia Panny Márie aj Balašovci, ktorí súvisia s jeho barokovými úpravami. Ján Balaša stál za vznikom barokového hlavného oltára a drevenej krstiteľnice. Pavol Balaša nechal pred kostolom vystavať kaplnku, ktorá bola zbúraná počas veľkej prestavby v 40. rokoch 20. storočia. V stene kostola má svoj náhrobný kameň zabudovaný aj Žigmund Balaša s manželkou Alžbetou Zborovskou. Na konci 80. rokov 19. storočia bol kostol opäť historicky prestavaný. V 20. storočí sa začalo mesto rozrastať a meniť svoj vzhľad, čo bolo spôsobené rozmachom priemyslu. Miestna farnosť reagovala zväčšením kostola. Stavbu nového chrámu

mal pod záštitou Gabriel Schreiber z Bratislavy (1892 – 1953). Po schválení plánov nového projektu v r. 1940 sa začalo s búracími prácami. Súčasný chrám je o niečo vyšší ako pôvodný, vo vnútri prevažujú poloblúky a jeho priestorový koncept je trojlod'ový chrám po vzore bazilik. Interiér zdobia nádherné maľby od slávnych umelcov ako Edmund Massányi (1907 – 1966), či Ján Rojko (1939 – 2017). Veľkolepé vitrážové okná sú výsledkom práce manželov Hložníkovcov z r. 1951.

Informácie o kostole sú čerpané z knihy Mareka Turošíka *Architektonické pamiatky a pamätihodnosti mesta Považská Bystrica*, v ktorej nájdete mnoho ďalších zaujímavostí. Publikáciu si môžete zakúpiť vo Vlastivednom múzeu v Pov. Bystrici.

Text: PhDr. Dominika Kukučová
Grafika: Mgr. Jana Chudovská
©Vlastivedné múzeum v Považskej Bystrici